

Norbert OSTROWSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań

S. SL. rozga 'RYKŠTĒ' IR LIE. razgai 'PINKLĒS, SPĀSTAI'

Turbūt visuotinai priimta s. sl. *rozga* lyginti su lie. veikmažodžiu *regzti*, *rezga* 'megzti, pinti, daryti nėrinį, tinklą' (žr. Trautmann 1923, 245). Kiek žinau, iki šiol niekas neatkreipė dėmesio, kad Alytaus apylinkėse yra paliudytas daugiskaitinis daiktavardis *razgai*, pvz., *Reikia megzt razgai, ba kurapkų tai pilna apie trobas, tai maž kokią pasigausiu* (LKŽ XI 337). Tai yra o laipsnio galūnės vedinys iš veikmažodžio *regzti* ir nuo s. sl. *rozga* skiriasi tiktai galūne ir daugiskaitine forma. Kirčiavimo atžvilgiu *razgai* priklauso IV kirčiuotei, kuri, kaip įrodė Stundžia (1992, 151 t.), drauge su (i)o kamienu tam tikrame lie. kalbos raidos etape buvo produktyvi kolektyvų daryboje, pvz.: *pėdā* 'letena; kojos įminta žymė' : *pėdai* (kuopinė daugiskaita, kildintina iš pirmykščio kolektyvo), *pėdos* (aritmetinė daugiskaita)¹. Žodžio *razgai* priklausymas IV kirčiuotei ir jo daugiskaitinė reikšmė rodo, kad šiuo atveju taip pat galima kalbėti apie ryšį su senoviniu kolektyvu. Tad ir s. sl. *rozga* gali būti atsiradęs iš senovinio kolektyvo, kurio etimologinė reikšmė 'pluoštas surištų vytelių' (reikšmė 'rykštė' atsirado kaip *pars pro toto* rezultatas), o slavų kalbų formos priesaga *-ā-* kildintina iš senovinės kuopinės morfemos.

J. Kuryłowicz, 1987, O rozwoju kategorii gramatycznych, – Studia językoznawcze, Warszawa, 116–144.

B. Stundžia, 1992, The category of collective and the development of nominal accentuation in East Baltic languages, – Colloquium Pruthenicum Primum, Warszawa, 151–156.

R. Trautmann, 1923, Baltisch-slavisches Wörterbuch, Göttingen.

¹ Dėl skirtumo tarp aritmetinės, kuopinės ir eliptinės daugiskaitos žr. Kuryłowicz 1987, 127 t.t.